

Berättelser av Anna Gustafsson, Götene den 2002-08-17

Noteringar gjorda av Lena Brodin, Skara 2002-08-017

Anna föddes 1918, dotter till Hilmer och Hildegard Gustafsson, föddes på Storegården, Västerplana. Gift med Bertil Gustafsson, flyttade Västerplana där Bertil arbetade som kalkbrännare på dagarna och på nätterna i sin verkstad med cykel och bilreparationer. Bertil var bensinstationsföreståndare i Västerplana och Esso stod som varumärke På senare på när bensinbolaget inte hade intresse av att leverera

bensin till de små stationerna på landsbygden förlängdes inte kontraktet. Bertil tog över stationen och drev den tillsammans med sin son Dan-Rune, fram till mitten av 1970-talet såldes bensin i byn

Anna visar en våd av ett täcke som kommer från 1700-talet, enligt uppgift är täcket från Johanna Andersson (född Larsdotters) mor. Maria Nilsson född 1799.

Telegrafan

Telegrafan installerades 1931 och var igång till 1943, därefter sköttes telefonin från Blomberg.

När en av de första provringningarna skulle göras av telegrafarbetaren Allan Frej till Sven i Torlagården, sa Allan efter samtalet:

"Detta skulle jag kunna höra utan telefon".

Sven i Torlagården var ovan vid moderniteterna och skrek i telefonluren.

När installationen gjordes bodde telegrafarbetarna på gården och fick både kost och logi. Ca 10-12 abonnenter fanns i byn på senare tiden ingick även Bestorp och Medelplana.

Telegrafan i Västerplana sköttes på Per Törneshärd av Hildegard, hela familjen fick hjälpa till med arbetet. Anna fick även vikariera för Augusta-Hallå i Blomberg när Augusta hade ledigt.

Många fotografier togs under tiden av arbetarna och Anna fick cykla till Agnes på Loftarebacken som framkallade bilderna.

Telefonväxel fanns i kammaren på Per Törneshärd, en extra dörröppning gjordes från köket för att man snabbt skulle kunna svara i telefonen.

Telearbetarna Sven Karlsson och Allan Frej åkte motorcykel.

Anna berättar att när hon en dag skulle cykla till Slaktar'n sa telegrafarbetare Sven, "du kan väl gå in på Hulegården och fråga när jag kan komma". Svaret han fick av

Anna när hon kom tillbaka var ” Du kan komma änna té”. Sven han såg ut som ett levande frågetecken.

Storegården/Rikeman

Johanna hade som hemgift med sig in i giftermålet med Johan Lindholmen och Fahlu lada.

Enligt Johannas katekes så bodde Johanna på Lunnerberga gård i Tholsjö Sunnerberga socken. Familjen flyttade till Lunnaregården Tolsjö 1843.

Johanna hade en syster som hette Kristina, gifte sig med Rhyd och fick sonen Emil som senare sålde sina 2/3 i Traneberg och flyttade till Stockholm. Emil köpte ett helt kvarter men blev lurad av byggmästare Lundqvist och hela hans förmögenhet försvann.

Johanna hade ytterligare en bror, det var med denna bror som Johan Andersson gjorde en överenskommelse, han sa: ”Om du tar min syster och jag tar din syster Johanna så är vi bärgade allihop”

Johan och Johanna Andersson bodde i Storegården. När paret inte längre orkade sköta gården byggdes Nedre Storegården i början av 1900-talet. Paret flyttade till sin nya bostad och i samband med detta sa Johan till Anders Gustaf och Charlotta Johansson i Östentorp att ta med sina 4 yngsta barn att komma till Storegården i Västerplana, här fanns både arbete och bostad.

Nedre Storegården inreddes med hjälp ”inredare” från Lidköping och hemmet var mycket påkostat bl.a. fanns en förgylld spegel mellan fönstren i hallen.

Efter Johans död 1910 flyttade Anders och Charlotta ned till Nedre Storegården och hjälpte Johanna för denna omvårdnad fick paret 1 000 kronor/år. Gustav blev blind av ögonstarr och ett av ögonen togs bort p.g.a värken. Gustav högg ved blind och från huset fanns en lina som löpte till uthuset som Gustav höll i när han skulle ut. Pigan Fredrika som tjänstgjort hos Johan och Johanna testamenterades 4 000 kronor samt fick bo kvar i lägenheten under resten av sitt liv hon dog dock av cancer strax efter Johans död. Johanna levde till 1926 och därefter flyttade Charlotta och Anders tillbaka till Östentorp där deras äldsta barn bodde kvar och där fanns även 2 rum och kök till paret. Anders dog 1931.

Då Johan och Johanna inte hade några bröstarvingar och när båda var borta hade paret donerats 50 000 kronor till Skaraborgs läns Hushållningssällskap. Detta godkände inte Johannas släktingar Charlotta Johansson, Gustav Svensson och Emil Rhyd och processade mot sällskapet. 180 000 kronor gick tillbaka till Johannas släktingar.

När bygdefotografen Anders Karlsson (Snarka) var i byn och fotograferade fick han ofta husrum på Nedre Storegården i en lägenhet i uthuset.

Kvarnen

Abel byggde först kvarnen i Rackeby köpte sedan kvarnen i Västerplana .

Anna berättar: En gång kom Abel från Husaby och tittade in i Per Törnesgården, han fick mat och när han skulle gå sa han.

”Tack så hó ha, nu har hó mättat mäk”

Abel undrade vem som hade ”búggd hytta”. den lilla sommarstugan efter kyrkan, Anna svarade: ”men Abel har ju búggd ena kvarn”.

Då svara Abel: ”Det är väl ingen karl som inte kan búgga ena stua”

Åtorp Soldattorpet nr 399

Ladugården revs på 50-talet

Per Törnesgården

Hilmer Gustafsson sa ofta om västerplanaborna::

”Allmogen lika och till församlingen ingen nytta”

Prästen

Bror Jansson trivdes bäst på symötena i Västerplana, här var människorna enkla och ärliga. I Råbäck försökte man vara ”finare” än man var och stämningen blev konstgjord.

Mejeriet

Olle Johan jobbade ibland i mejeriet, vid ett tillfälle tappade han sin snusdosa i ostkaret men detta fick han upp snabbt.

Frans i Rakås

När Frans var på ålderdomshemmet var han en av de äldsta boende där. En trappa byggdes från balkongen för utrymning vid eventuell brand. Frans kommentar till detta bygge var:

”Ja, d´ä är ju bra för di gamlé”.

Gästgiveriet

S.k provryttare bodde på Gästgiveriet, provryttarna var dagens försäljare av varor. De kom med prover på ny och gamla varor som levererades till affärerna. Det var en uppgift för gästgivaren att skjutsa provryttaren runt till de olika affärerna.

Affären

Byggdes om 1932

Mobbning

Stenhuggarna Klas Andersson, Klippan, Karl-Johan Steen och Anders Åberg arbetade med en stenhuggare som hette Lars och som bodde i skogen ovanför Kvarnåsen. Denne Lars blev kallad Hare-Lars och blev ofta retad av de andra tre. En harmynt flicka föddes i bon och vid ett tillfälle så blev Hare-Lars åter retad, han svarade då: Är det en sån som den harmynta? Efter detta svar försvann öknamnet Hare-Lars och han blev nämnd vid sitt riktiga namn Lars.

Husmodersföreningen

Bildades i mitten av 1950-talet

Folke Gustafsson, Storegården

När Folke var i 10-12 års ålder var han kraftig och vägde ca 90 kg. En gång när han mötte Tyskés Ida sa ho: ”Är det inte jobbigt att vars så kraftig?” Då svarade Folke: ”Ente för mäk men för alla andra”.

Husabygvägen gick förr vid bensinstationen över Westers marker och det fanns en vattenkvarn vid Marotorpsfallet.